

I dag ägnar Peter Cederholm en stor del av sin tid åt att träna och sköta sin hälsa i väntan på en medicin som förhoppningsvis kommer inom ett par år. Hans personliga assistent följer honom på respektfullt avstånd, redo att rycka in så fort hon behövs.

Foto: FREDRIK SANDBERG

Hellre kund än brukare

De behöver någon annans händer, armar och ben för att klara sin vardag. Men deras liv kan se helt olika ut – och mycket beror på om den personliga assistenten kommer från ett privat företag eller från kommunen.

Fram till 21 års ålder var Peter Cederholm som vilken ung man som helst. Idrottade, studerade, festade.

Sen ramlade han en första gång. En andra gång. Och en tredje. Det var något som inte stämde i hans kropp. Utredningar i en strid ström följde, men frågetecknen kvarstod för den svenska sjukvården.

Dagar blev till veckor som blev till månader och år. Till slut fick Mayo Clinics läkare på andra sidan Atlanten ta emot Peters sparade pengar. Priset på behandlingen baserades på patientens inkomst. Efter sju dagar var diagnosen fastställd: Friedreichs ataxi, en neurologisk muskelsjukdom, inte möjlig att behandla men möjlig att hålla i schakt med mediciner och rehabilitering.

Livet gick sin gilla gång. Ostadig på benen, men ändå vid relativt god fysik, fortsatte han sitt jobb på en konsultfirma. Tills han blev påsprungen, föll och bröt benet. Lagen om alltings elände slog in: Benet gipsades fel. Foten vred i

en 40 gradig utåtrrotation. Och därmed började Peter Cederholms liv i rullstol.

Vardagen började bli ett problem. Valet mellan att anlita kommunal eller privat hjälp var enkelt. Peter visste inte att valmöjligheten fanns.

– Först fick jag hemtjänst. Mitt största behov var att få hjälp med gåträning. Men det var inte hemtjänstens uppgift. Så de hade inte rätt att hjälpa mig med det. Deras uppgift var att städa. Och på grund av att jag inte fick den hjälpen så går jag oerhört mycket sämre än jag skulle ha gjort, suckar Peter Cederholm.

Så fort Peter fick veta om valmöjligheten var han snabb att byta. Skillnaden var som dag och natt. Eller som skillnaden mellan brukare och kund.

– Jag blev bemött på ett helt annat sätt av de privata företagen. Fokus låg på mig som kund och individ, inte på mig som brukare. Kommunens bemötande var lite som "taxi, var god vänta" eller "Telia, var god dröj", säger Peter.

” Först fick jag hemtjänst. Mitt största behov var att få hjälp med gåträning. Men det var inte hemtjänstens uppgift.

Ute i köket går hans assistent och pysslar. Nära men ändå på respektfullt avstånd. Finns till hands om han behöver hjälp. Mycket klarar han egentligen själv. Men det tar så otroligt lång tid.

Katten Bush tittar nyfiket, men lite avvaktande, från sängen i sovrummet. Kommer så småningom fram, trampar och lägger sig bekvämt tillrätta i Peters knä. Han är lite för tjock, tycker Peter, och förklarar att Bush charmar assistenterna och tigger till sig mer mat än han borde få.

På Göteborgs universitet har den privata personliga assistansen jämförts

med kommunens. Brukare har intervjuats och svarat på enkätfrågor. Och de föredrar den privata hjälpen, visar resultaten.

Forskningen visar också att en brukare som väljer ett privat företag beviljas assistans 20 procent fler timmar jämfört med om valet landar på kommunen. Magnus Roos, forskaren bakom rapporten, tror att privata företags ekonomiska intressen spelar in. Ju fler timmar en brukare får, desto mer pengar till företaget. Många företag hjälper till med ansökningar.

Tack och lov för den hjälpen, säger Peter Cederholm. Efter en flera års egen kamp mot kommunen för att få fler assistanstimmar tvingades han inse sina begränsningar.

– Samtidigt som jag drev mitt ärende så jobbade jag heltid. Det var en omöjlighet. Jag blev helt slutkörd. Trots att jag jobbat med stora projekt som konsult så lyckades jag inte utan hjälp från experter. Det slutade med

Katten Bush är lite för tjock eftersom assistenterna gärna skämmer bort honom, säger Peter Cederholm.

Foto: CLAUDIO BRESCIANI

Peter Cederholm arbetar hemma, han är assistent-samordnare och driver också en bostadsförmedlingsajt på nätet.

Foto: FREDRIK SANDBERG

att jag anlidade en jurist som hjälpte mig. Men det var ändå svårt och tog tid, säger Peter.

Fler beviljade assistanstimmar betyder samtidigt en större utgift för staten. Och kostnaden för personliga assistenter har stigit avsevärt de senaste åren. Under en period på tolv år betalades 2 miljoner kronor mer per brukare med privat hjälp jämfört med kommunal. Men det gäller att ha koll på siffrorna och inte missa viktiga faktorer påtalar Peter Cederholm.

– Egentligen är det helt befängt att tro att privat assistans är dyrare för skattebetalarna. Om jag fått rätt hjälp från första början så hade jag inte kostat samhället en bråkdel av summan som jag nu har kostat, det handlar om både sjukhuskostnaderna och priset för att jag inte kunde jobba. Det är som kamrern som hellre räknar exakt fel än ungefär rätt, säger han.

I dag är Peter Cederholm 38 år gammal. Han är fortfarande som vilken

man som helst. Idrottar, festar och har ett eget företag. Skillnaden är att han behöver ha sin assistent med sig. Han är nöjd med den hjälp han får.

– Men jag kan inte låta bli att tänka på var jag kunde ha varit om jag fått rätt hjälp i tid, säger han.

Angelica Berg

FLER TIMMAR I PRIVAT REGI

Möjligheten att välja mellan privat och kommunal assistans kom 1994.

Antalet brukare har mer än fördubblats jämfört med 1990-talet. Den genomsnittliga mängden timmar har ökat från 66 i veckan till 106. Staten betalade 18 miljarder kronor till personliga assistenter år 2007.

I Magnus Roos studie, som visar att den som väljer privat assistent får 20 procent fler timmar jämfört den som har kommunal hjälp, ingår alla i Göteborg som fått personlig assistans mellan 1994 och 2006.

”Kommunerna kan inte vara lika flexibla som privata företag”

Privatanställda personliga assistenter är bättre än kommunala. Och den som anlitar ett privat företag får fler timmar beviljade och ersatta.

Birger Valestrand, gruppchef för den personliga assistansen på stadsdelsnämnden Centrum i Göteborg, har flera förklaringar till att den offentliga tjänsten döms ut av funktionshindrade och forskare:

Privata företag är friare, och kan ha andra ekonomiska förutsättningar, är en bakgrund till att assistansen upplevs på olika sätt, tror han.

– Inom kommunen är vi mer knutna till fackliga avtal och assistenterna kan inte jobba lika flexibelt som de privata kan. Vi har väldigt strikta kontroller för att allt ska gå rätt till, säger han.

En annan förklaring skulle kunna vara att vissa företag helt enkelt är mer kompetenta.

– En del specialiserar sig på en viss målgrupp och blir väldigt proffsiga på det, samtidigt som de kan säga nej till uppdrag de inte vill utföra, vilket inte kommunen kan, säger Birger Valestrand.

Inom en snar framtid kan möjligheten att få hjälp av assistentföretaget med att driva sitt ärende försvinna. I ett lagförslag, som väntas gå igenom 2010, föreslås att assistanspengarna inte ska få användas till annat än själva assistansen, inte till tjänster såsom juridisk hjälp.

– Det finns firmor som marknadsför sig genom att erbjuda hjälp att driva ärenden. Det är kanske inte helt rätt, säger Birger Valestrand.